

ADVIES

Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken

Aan de Minister voor Rechtsbescherming

12 april 2024

1. Inleiding

Op 12 februari jl. is het ontwerp-AMvB Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken gepubliceerd ten behoeve van een internetconsultatie. Het AMvB besluit is een uitwerking van artikel 149a derde lid van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv). Het nieuwe derde lid strekt ertoe dat in (proces)stukken bepaalde bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen gegevens in het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer onvermeld blijven.

Het Fonds Slachtofferhulp (hierna: het Fonds) maakt zich al jaren hard voor betere bescherming van de privacy van slachtoffers in het strafproces en is daarom verheugd met de invoering van het toekomstige artikel 149a lid 3 Sv en de daarbij behorende AMvB. Het Fonds maakt graag van de gelegenheid gebruik om een korte reactie te geven op het ontwerp-AMvB Besluit.

Samenvattend adviseert het Fonds de Minister als volgt:

- Voeg ook de geboortedatum van slachtoffers toe aan lid 1 van dit Besluit;
- Leg verplichte controlerende eindverantwoordelijkheid over vermelding persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier neer bij het Openbaar Ministerie, en verbind consequenties aan schending hiervan;
- Bescherming van slachtoffergegevens is niet in strijd met journalistieke vrijheid;
- Zorg voor een evaluatie van de werking van het Besluit, met adequate registratie én toegang tot data.

In de paragrafen hieronder zal zij haar aanbevelingen nader toelichten.

2. Geboortedatum in beginsel niet strafvorderlijk relevant

Artikel 1 van het ontwerp AMvB geeft een opsomming van de gegevens die in het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer onvermeld zouden moeten blijven. Alleen de naam van het slachtoffer en de geboortedatum worden volgens het ontwerp voortaan nog in de (proces)stukken genoemd. Alle overige gegevens van het slachtoffer worden niet meer opgenomen. Het Fonds zou graag zien dat de geboortedatum van slachtoffers eveneens in de opsomming van artikel 1 wordt meegenomen. Zij sluit hierbij aan bij de argumentatie die Slachtofferhulp Nederland (hierna: SHN) hiervoor in haar reactie heeft gegeven.

De hoofdreden om de geboortedatum van slachtoffers niet standaard te vermelden, is dat de verdachte via de naam van het slachtoffer in combinatie met de geboortedatum alsnog vrij eenvoudig het adres of andere contactgegevens van het slachtoffer kan achterhalen. Het spreekt voor zich dat dit vanzelfsprekend onwenselijk is en contra het doel van dit Besluit. Daarnaast blijkt uit onderzoek van het NSCR¹ dat de geboortedatum van het slachtoffer slechts in drie situaties strafvorderlijk relevant is. Te weten voor de kwalificatie van het strafbare feit bij zedendelicten, voor de straftoemeting omdat de leeftijd van het slachtoffer kan duiden op kwetsbaarheid en om de betrouwbaarheid van de verklaring van het slachtoffer te toetsen.²

De redenatie die in de nota van toelichting wordt gegeven ten aanzien van vermelding van de overige persoonsgegevens van het slachtoffer, zou volgens het Fonds ook kunnen gelden voor de geboortedatum van het slachtoffer. Namelijk dat slechts indien de geboortedatum van belang moet worden geacht voor door de rechter te nemen beslissingen, het in het desbetreffende proces-verbaal wordt vermeld (zie ontwerp AMvB- Besluit artikel 2 en 3). Indien hiervan sprake is, heeft nog te gelden dat veelal kan worden volstaan door vermelding van enkel de leeftijd van het slachtoffer dan wel het geboortjaar. Zoals ook SHN stelt in haar advies.

Samenvattend verzoekt het Fonds de Minister om de geboortedatum toe te voegen aan de opsomming van persoonsgegevens zoals genoemd in artikel 1 van dit Besluit. En daarnaast de instructie te geven dat indien het wel strafvorderlijk relevant wordt geacht om de geboortedatum van het slachtoffer te noemen, eerst wordt gekeken of kan worden volstaan met vermelding van enkel de leeftijd of het geboortjaar van het slachtoffer zodat de overige gegevens achterwege kunnen worden gelaten en de privacy van het slachtoffer zo kan worden gewaarborgd.

3. Verantwoordelijkheid Openbaar Ministerie

In dit Besluit wordt benadrukt dat degene die de processtukken opstelt of indient, verantwoordelijk is voor het weglaten van de slachtoffergegevens die niet van belang worden geacht voor het nemen van enige beslissing van de rechter. Uit het Besluit blijkt ook dat er géén algemene verplichting moet worden gelezen voor de officier van justitie om achteraf stukken te controleren of corrigeren. Maar bij wie ligt die eindverantwoordelijkheid dan wel? Iedereen kent de uitspraak wel 'waar meerdere mensen verantwoordelijk zijn, is niemand verantwoordelijk'. En dat is hierop naar mening van het Fonds van toepassing. Als er niemand eindverantwoordelijk wordt gemaakt voor controle van het procesdossier voordat het naar de verdachte wordt gestuurd, is nu al te voorspellen dat er toch onbedoeld persoonsgegevens van het slachtoffer in het procesdossier zullen blijven staan. Helemaal gezien het feit dat professionals bij de ketenpartners zelf aangeven dat door de setting van het systeem er nu geen noodzaak is om gevolg aan slachtofferrechten te geven. En er bestaan onvoldoende sturingsmechanismen.

---

¹ Research Memoranda nr. 3/ juni 2022, Jaargang 17.

² Research Memoranda nr. 3/ juni 2022, Jaargang 17, p. 50.

Zo zegt een medewerker van het OM: *“Door de hoge werkdruk moeten er keuzes gemaakt worden, over de verdachte en termijnen. Slachtofferrechten delven dan altijd het onderspit”*.³

En wat gebeurt er eigenlijk, mochten er toch persoonsgegevens van een slachtoffer bij een verdachte terecht komen? Als niemand hier verplicht eindverantwoordelijk voor is, kan er ook geen consequentie volgen op een schending van dit recht. En dan blijft het slachtoffer wederom met lege handen achter. Zijn of haar persoonsgegevens zijn bij de verdachte bekend geworden, en iedereen wijst met zijn vinger naar elkaar als 'schuldige', omdat niemand een controlerende eindverantwoordelijkheid heeft gekregen.

Reden voor het Fonds om, net als SHN, de Minister te verzoeken om wél een algemene verplichting bij het Openbaar Ministerie neer te leggen om het procesdossier te controleren op (onbedoelde) persoonsgegevens van het slachtoffer, voordat het wordt doorgestuurd naar de verdachte. Een verplichting die overigens ook in het originele amendement van Van Wijngaarden en Van Toorenburg te lezen is en door het overgrote deel van de Tweede Kamer is aangenomen.⁴

Daarnaast pleit het Fonds voor het verbinden van gevolgen indien persoonlijke gegevens tegen de wens van het slachtoffer toch in het dossier zitten. Het Fonds constateert dat de uitvoerende ketenpartners naar eigen inzicht uitvoering mogen geven aan de wettelijke slachtofferrechten en er een gebrek is aan onafhankelijk toezicht op de uitvoerders van de wet. Dit leidt ertoe dat schendingen van slachtofferrechten nog steeds plaatsvinden zonder gevolgen. En wat hebben we aan rechten, als er geen consequentie volgt op het niet naleven ervan? Daarom pleit het Fonds voor monitoring van in hoeverre de uitvoering goed dan wel fout gaat, en dat betreffende instanties aangesproken worden bij herhaalde schendingen van de rechten van slachtoffers. Voor de slachtoffers in kwestie moet de fout zo goed mogelijk hersteld worden, extra beschermende maatregelen en/of een compensatie mogelijk zijn.

4. Privacy slachtoffer vs. journalistieke vrijheid

We weten aan de hand van enkele spraakmakende casussen dat de combinatie slachtofferschap en media soms leidt tot ongewenste situaties voor alle betrokkenen. Het Fonds is in 2020, mede op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, een brede dialoog gestart met journalisten, politie en OM, slachtoffers en betrokkenen over de dilemma's tussen privacy en persvrijheid. Met als doel meer bewustwording binnen de journalistiek over de impact van hun berichtgeving op slachtoffers en nabestaanden. Samen met studenten en docenten van de opleiding journalistiek aan de Hogeschool Utrecht spraken we meer dan 80 journalisten, redacteuren, ervaringsdeskundigen en andere betrokkenen. Het project Slachtoffers in de media heeft o.a. geresulteerd in [7 handreikingen](#).

Eén van de rollen die journalisten vervullen in strafzaken, is het informeren van de samenleving over gerechtelijke procedures. Daarnaast hebben zij ook een controlerende functie op de werking van de rechtelijke macht. Dat dit van groot belang is voor de samenleving, staat volgens het Fonds buiten kijf. Maar dat journalisten voor het vervullen van deze functie de persoonsgegevens van het slachtoffer nodig hebben, is onjuist. Journalisten kunnen nog altijd hun rol vervullen, zonder alle persoonlijke gegevens van een slachtoffer te ontvangen. De naam van het slachtoffer is, zoals de NJV zelf schrijft in haar reactie op dit Besluit⁵, vaak strafvorderlijk relevant. Alle andere gegevens van het slachtoffer daarentegen niet.

---

³ Freya Augusteijn, Catrien Bijleveld en Antony Pemberton, 'De praktijk van slachtofferrechten: de perceptie van professionals', 2022.

⁴ Kamerstukken II, vergaderjaar 2020-2021, 35 349, nr. 7.

⁵ Zie reactie van de Nederlandse Vereniging voor Journalisten op dit Besluit d.d. 15 maart 2024.

Indien een slachtoffer dit wenst, kan hij er natuurlijk altijd zelf voor kiezen om zijn persoonsgegevens met een journalist te delen. Maar in dat geval geeft het slachtoffer hier zelf toestemming voor. Als een journalist de persoonsgegevens echter uit het procesdossier kan halen, zoals nu het geval is, heeft een slachtoffer hier helemaal geen toestemming voor kunnen geven maar wordt hij geconfronteerd met een voldongen feit. Dat moet volgens het Fonds anders.

5. Evaluatie werking AMvB en adequate registratie en toegang tot data

Voorts adviseert het Fonds om de uitvoering van de AMvB een aantal jaar na invoering te evalueren om te zien of het op de juiste manier wordt nageleefd. Om tot een deugdelijke evaluatie te kunnen komen, is het vanzelfsprekend van belang dat de data goed wordt geregistreerd én dat er toegang toe is. Ook hiervan moet volgens het Fonds de eindverantwoordelijkheid bij het Openbaar Ministerie komen te liggen.

Tot slot roept het Fonds de Minister op om het Besluit zo spoedig mogelijk vast te stellen, zodat de bescherming van persoonsgegevens van slachtoffers in strafzaken beter wordt gewaarborgd.